Helhedsplan for Haraldsted Sø og Gyrstinge Sø

Ringsted Kommune

Indhold

3 Forord

4 Formål og rammer for helhedsplanen

6 Baggrund

6 Ringsted Kommune køber søerne

7 Kommuneplanrammer

7 Samarbejde med Københavns Universitet

8 Tidsplan

9 Sølandskabet ved Haraldsted og Gyrstinge Sø og naturindholdet

9 Det blå T

10 Særlige naturrige og sårbare områder ved Gyrstinge og Haraldsted Sø

11 Søernes vandkvalitet

13 Kultur og friluftsinteresser

13 Kulturarv og kulturmiljøet

17 Sporene fra vandindvindingen

19 Friluftsliv og rekreative muligheder

21 Fremtidig benyttelse og beskyttelse af Haraldsted Sø

21 Aktivitets- og udsigtspunkter

25 Adgangsforhold

26 Vejledning om hensynsfuld færdsel

26 Badning, friluftsaktiviteter og sundhedsfremme

27 Sejlads og etablering af broer

27 Fiskeri og jagt

28 Natur- og kultur-formidling og turisme

28 Naturpleje og græsningsaftaler

29 Fremtidig benyttelse og beskyttelse af Gyrstinge Sø

31 Aktivitets- og udsigtspunkter

32 Vandløbsrestaureringer og sænkning af vandstanden

33 Adgangsforhold

34 Ridning og cykling

34 Sejlads og etablering af broer

34 Fiskeri og jagt

35 Naturoplevelser, friluftsaktiviteter og sundhedsfremme

35 Øget naturformidling, dokumentation og læring

35 Naturpleje og græsningsaftaler

36 Helhedsplanen og det sammenhængende Sølandskab

36 Søernes samspil med Haraldsted Lillesø

37 Samspil med Ringsted Å

37 Naturpark og sammenhæng til Skjoldungernes Land i Lejre og Roskilde og Tystrup-Bavelse

38 Den videre proces og borgerinvolvering i sølandskabet

38 Fortsat engagement og involvering

39 Etablering af brugerråd

39 Regulativer for søerne

39 Referencer

Forord

Siden Ringsted Kommune i 2014 købte Gyrstinge Sø og Haraldsted Sø har der været en livlig debat om, hvad søerne skulle bruges til. Kommunen har ønsket en bred borgerinddragelse og afholdt foredragsrække, ideoplæg, ekskursioner og workshops, hvor rigtig mange borgere har deltaget og bidraget med ideer. Dette er virkelig en sag alle brænder for.

Byrådet har fulgt og deltaget i debatten og håber nu med denne Helhedsplan at have imødekommet mange af de ønsker, der er fremkommet undervejs.

Ringsted Kommune ønsker, at Haraldsted Sø og Gyrstinge Sø kan udvikle sig til attraktive udflugtsmål med respekt for natur- og kulturværdierne.

Haraldsted Sø er allerede blevet mere tilgængelig via Oplevelsesstien fra Vrange Skov til Roskildevej hvor du kan finde både shelter og formidlingstavler og hvor kommunen har lagt 3 broer ud og åbnet for sejlads med kano og kajak. Ved dæmningen etableres grejbank til bl.a. skolernes naturundervisning og der opsættes fugletårn, borde og bænke ligesom det gamle vandindtag brolægges. Etablering af flere offentlige broer og stiforløb rundt om søen udvider vores alle sammens mulighed for adgang til søen samt mulighed for at bade, fiske og ro på søen. Samtidig har Helhedsplanen fokus på skoler og institutioners brug af søen til naturundervisning, kulturformidlende og sundhedsfremmende aktiviteter.

Foto: Gallium

Ved Gyrstinge Sø understøtter Helhedsplanen mulighederne for de 'stille' naturoplevelser gennem etablering af fugleudkigstårne, vandrestier, informationstavler og mindre rastepladser. Med kikkert og termokande er det muligt at nyde de smukke udsigtspunkter rundt om søen. Du kan fx køre gennem den flotte Store Bøgeskov ned til Kilden og derfra se ud på Fugleøen, der er genopstået efter vandstandssænkningen.

Det glæder mig, at så mange borgere, foreninger og lokalråd i Idefasen har ønsket at bidrage aktivt til den fremtidige drift af søerne, herunder vedligeholdelse af stier og naturpleje og også ønsker at indgå i Brugerråd.

Med vedtagelsen af Helhedsplanen har Byrådet nu sat rammen for alle de nye faciliteter og aktiviteter, der skal i gang ved søerne og jeg ser frem til, at de rammer udfyldes, så vi alle får rigtig meget glæde af søerne i fremtiden.

God læselyst og brug af søerne.

Henrik Hvidesten
Borgmester

Formål og rammer for helhedsplanen

Helhedsplanen for Haraldsted og Gyrstinge Sø er Byrådets plan for brug og udvikling af området. Planen har som mål:

» At beskrive den fremtidige benyttelse og beskyttelse af søerne bl.a. med udgangspunkt i stærk borgerinddragelse

» At en mangfoldighed af brugergrupper kan benytte søerne

» At værne om søernes natur-, landskabs-, og kulturkvaliteter

» At udvikle Sølandskabet til et attraktivt udflugtsmål, med respekt for de forskellige beskyttelseshensyn

» At synliggøre og formidle viden om Sølandskabets kvaliteter

Helhedsplanen er en rammeplan, der er udtryk for de principper, som byrådet ønsker at fremme. Planen baserer sig bl.a. på de høringssvar og indlæg, som borgerne er kommet med.

Formålet med Helhedsplanen er at skabe et fælles fundament for samarbejde på tværs af borgere, lodsejere og kommune.

De mange bruger- og lokalgrupper har vist stor interesse og engagement for projektet.

På de følgende sider præsenteres planen som følger:

» Først den overordnede plan for søerne med fokus på balancen mellem benyttelse og beskyttelse af søerne i fremtiden

» Dernæst gennemgås områder i og ved søerne, hvor særlige hensyn og muligheder gør sig gældende.

» Endelig afsluttes planen med at beskrive visionen om at skabe en sammenhængende naturpark. Her forener Sølandskabet omkring Haraldsted Sø og Gyrstinge Sø de mangfoldige natur- og kulturoplevelser, der knytter sig til Ringsted.

Kort 1: Oversigtskort over søerne

Baggrund

Ringsted Kommune køber søerne

Ringsted Kommune har købt Gyrstinge Sø, der er på ca. 282 ha, og Haraldsted Sø, der er på ca. 250 ha, af Hovedstadsområdets Forsyningsselskab (HOFOR) med overtagelse 1.juli 2014. I denne plan kaldes Haraldsted Langesø for Haraldsted Sø.

Med købet af søerne har kommunen fået en række forpligtelser til at retablere vandets naturlige løb til og fra Gyrstinge Sø og til drift af stier og naturområder. Det giver også nogle spændende muligheder for, at sø-landskabet kan udvikle sig til et attraktivt udflugtsmål til glæde for kommunens borgere – og på sigt endda blive et attraktivt turistmål.

Hovedstadsområdets Forsyningsselskab (HOFOR), som kommunen har købt søerne af, har i 2014 sænket vandstanden i Gyrstinge Sø til det oprindelige niveau. Ringsted Kommune "har gravet hul" i dæmningerne, så vandet igen løber naturligt ind og ud af Gyrstinge Sø – bl.a. til gavn for det rige fiskeliv i vandløbene og søerne. Vandstanden i Haraldsted Sø bevares, som den er nu, og HOFOR vil fortsat indvinde vand herfra til justering af vandstanden i vandløbene.

Kommuneplanrammer

Den gældende kommuneplan (2013-2025) omtaler flere steder Gyrstinge og Haraldsted søerne, som væsentlige elementer i kommunens naturgrundlag og rekreative muligheder. Det understreges også af følgende målformuleringer:

Foto: Gallium

"Adgangen til Gyrstinge og Haraldsted søer kan udbygges under hensyntagen til sårbart dyre- og planteliv." (...)" Gyrstinge Sø og Haraldsted Sø har et rigt fiske- og fugleliv og der er knyttet store naturværdier og rekreative interesser til søerne."

Målet er at:

"udbygge stiforbindelserne mellem land og by i samarbejde med lokale borgere, samt fastholde og udvikle byens grønne områder med varierede aktivitetstilbud."

"forbedre adgangen til at dyrke motion i grønne omgivelser i nærområdet med henblik på at forebygge sygdom og fremme sundhed."

" (...) indgå i et samarbejde om muligheden for at oprette en regional naturpark omkring Haraldsted Sø og Gyrstinge."

Samlet set sætter disse formuleringer fokus på balancen mellem beskyttelse og benyttelse af søerne i Helhedsplanen.

Samarbejde med Københavns Universitet

"Fremtidens Landskaber" er et landsdækkende forskningsprogram, som i perioden 2013-2017, skal forbedre planlægning af landskaber i Danmark. 13 eksempler på planlægning af danske kulturlandskaber er med i programmet, herunder Ringsted Kommunes arbejde med Helhedsplan for Gyrstinge og Haraldsted Sø.

Det primære formål med Fremtidens Landskaber er at forbedre den projekt- og helhedsorienterede planlægning i det åbne land. Det gøres gennem udvikling og formidling af planprojekterne. Projekterne er udvalgt, så de både repræsenterer forskellige planopgaver og forskellige danske landskabstyper.

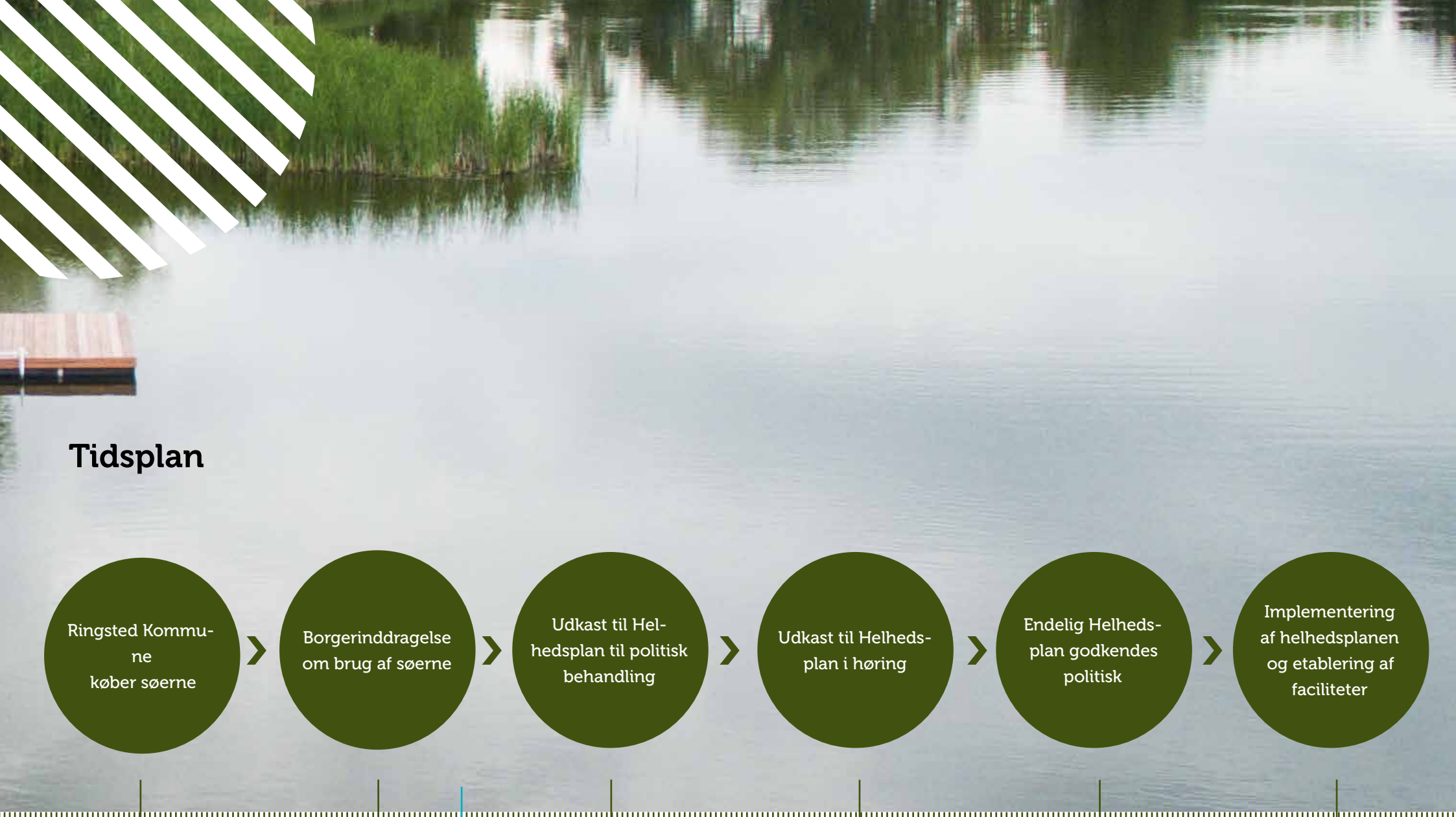

Tidsplan

1. juli 2014	Dec. 2014 til 07. marts 2015	August 2015	September til november 2015	1. kvartal 2016	2016-2019
Ringsted Kommune køber søerne	Borgerinddragelse om brug af søerne	Udkast til Helhedsplan til politisk behandling	Udkast til Helhedsplan i høring	Endelig Helhedsplan godkendes politisk	Implementering af helhedsplanen og etablering af faciliteter

En del af det Blå T. Det store naturområde fra Haraldsted Lillesø i forgrunden til Gørlev Mose og Gyrstinge Sø i baggrunden.

Foto: Gallium

Sølandskabet ved Haraldsted og Gyrstinge Sø

Det blå T

Gyrstinge og Haraldsted Søerne er dannet under istiden som en del af tunneldalen mellem Åmosen og Køge Ådal. Den fremstår kuperet med 10 meter høje skråninger og sø-bassiner med dybe huller ned til 11 meters dybde.

Søerne er sammen med Ringsted Å og Haraldsted Lillesø kernen i "Vandnaturen" i Ringsted Kommune og udgør tilsammen det såkaldte "blå T". Det største sammenhængende vandnatur-område i kommunen. Søerne binder vandløb i nord og syd sammen lokalt, og skaber regional forbindelse til hele Susåsystemet.

De lange søer og åsystem fungerer som økologiske forbindelser, der sikrer især dyrelivets muligheder for at etablere sig og spredes i landskabet.

Den biologiske sammenhængskraft i det Blå T er blevet væsentligt forbedret i 2015, hvor Ringsted Kommune har restaureret til- og afløb omkring Gyrstinge Sø. Hermed sikres, at vandet igen kan passere frit til og fra Gyrstinge Sø og videre til Ringsted Å. Det gør, at fiskene kan vandre mellem hav, sø og vandløb.

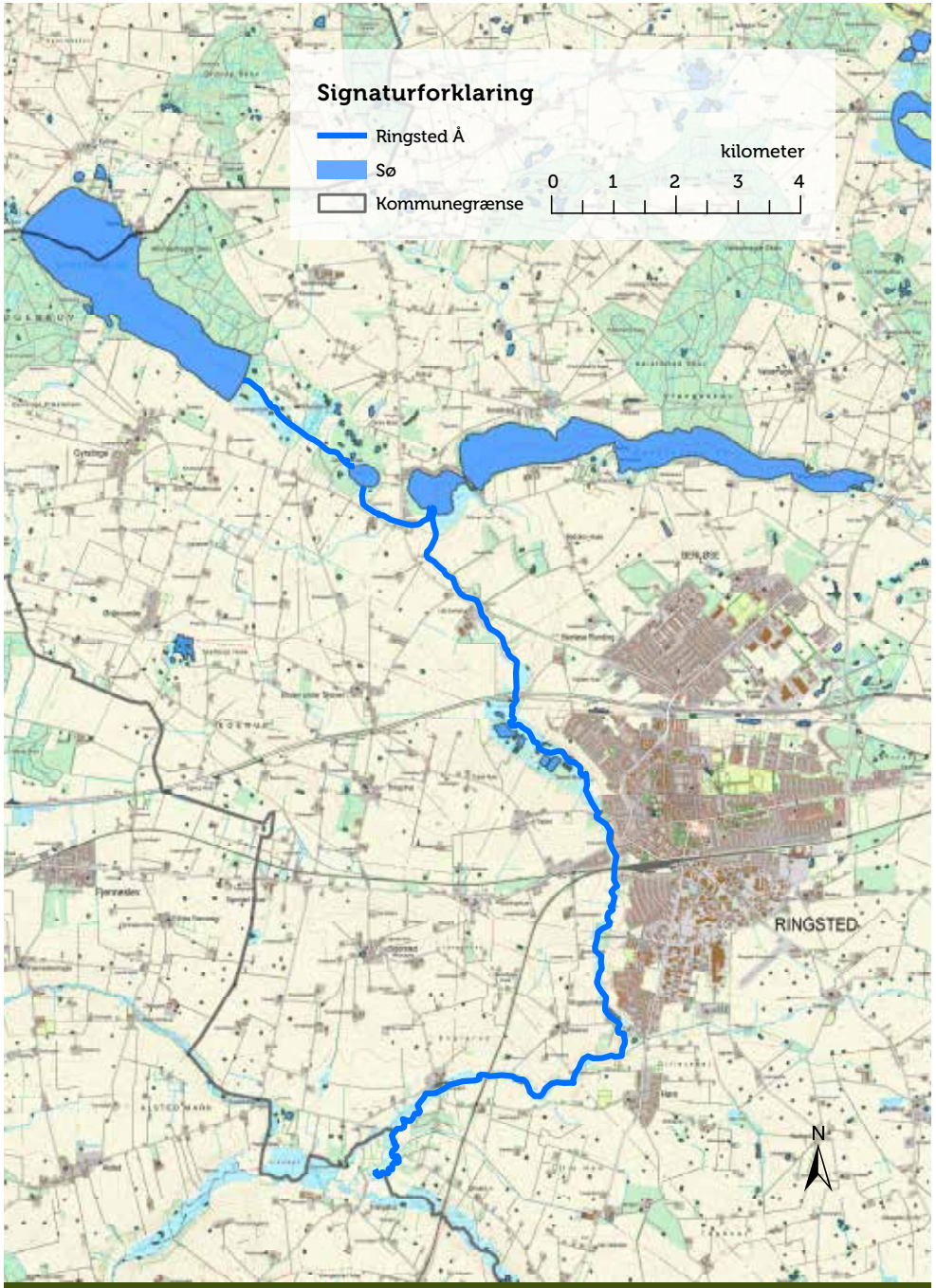

Kort 2: Det blå T: Det sammenhængende sø- og å-landskab i Ringsted Kommune

Særlige naturrige og sårbare områder ved Gyrstinge og Haraldsted Sø

Foto: Bente Holm Petersen

Foto: Biomedia

Omkring søerne findes tre værdifulde skovområder med en naturvenlig drift:

» Vrangeskov på nordsiden af Haraldsted sø med krogede (vrange) bøge og blå anemoner,

» Store Bøgeskov på sydsiden af Gyrstinge Sø med kuperet landskab og sjældne orkideer, og

» Allindemagle Skov på nordsiden af Gyrstinge Sø med bl.a. et rigt fugleliv.

Skovene er primært løvskove med stor variation og støder direkte op til søerne.

Rundt om søerne findes eng, mose og overdrevsarealer med stort naturindhold med bl.a. flere sjældne og fredede orkidearter. En del af disse naturtyper rummer store botaniske værdier, som kræver plejeindgreb i form af rydning for træer og buske eller afgræsning for, at de ikke skal gro til.

Vandstanden i Gyrstinge Sø er sænket mere end 2 meter til det oprindelige niveau fra før opstemningen. Dette har skabt ca. 50 ha. nye bredarealer med et stort naturpotentiale, da en del våd natur er blevet til tør natur. Flere af disse bredarealer skal holdes lysåbne som eng/overdrev, og andre skal have lov til at gro til i pilekrat og rørskov. Begge muligheder kan indeholde store naturværdier og oplevelser. De nye bredarealer langs Gyrstinge Sø overgår efter vandstandssænkningen fra beskyttet sø til beskyttet eng/mose, og skal fastholde deres funktion som beskyttet naturområde.

Mange fuglearter er knyttet til eng og mosearealerne omkring søerne, og søerne har stor betydning som rasteområde for ande- og vadefugle. Danmarks største og sjældne havørn yngler i området og benytter dagligt søerne som fourageringsområde.

Lokale ornitologer følger fuglelivet ved søerne. I 2014 blev der registreret 117 fuglearter ved Haraldsted Sø og 128 fuglearter ved Gyrstinge Sø. Fuglene bruger søerne som rasteplads, fouragering eller yngleplads. Vandstandssænkningen i Gyrstinge Sø har haft en særlig gunstig effekt på antallet af vadefugle, der er steget fra 2-3 arter til 21 forskellige arter.

I begge søer findes vand- og rørskovsområder, der indeholder mange arter af gæs, ænder og vadefugle, der er sårbare for menneskelig forstyrrelser. Disse områder er vist på kortet som beskyttelsesområder, hvor sejlads, fiskeri og badning ikke er tilladt.

Den smukke kærfnokurt breder sig ved Gyrstinge Sø på de nye søbredder

Foto: Biomedia

Af kortene på denne og næste side fremgår de vigtigste beskyttelsesområder i og omkring søerne samt de beskyttede naturtyper eng, mose, overdrev og sø (de såkaldte §3 områder, der betyder, at naturtilstanden ikke må ændres og at kommunen har særlige plejeforpligtigelser).

Grundkortet har endnu ikke medtaget de seneste ændringer i Gyrstinge Sø's vandstand. Den aktuelle søbred ligger derfor længere ude i søen end vist på kortet.

Søernes vandkvalitet

Begge søer er omfattet af de statslige vandplaner med en målsætning, der hedder "god økologisk tilstand." Ingen af søerne lever dog i dag op til denne målsætning, da der stadig er en stor intern fosforbelastning i søerne, der bidrager til algevækst og uklart vand om sommeren.

Med de spildevandstiltag, Ringsted Kommune har foretaget, er der forventning om, at søerne opnår den ønskede målsætning inden for få år.

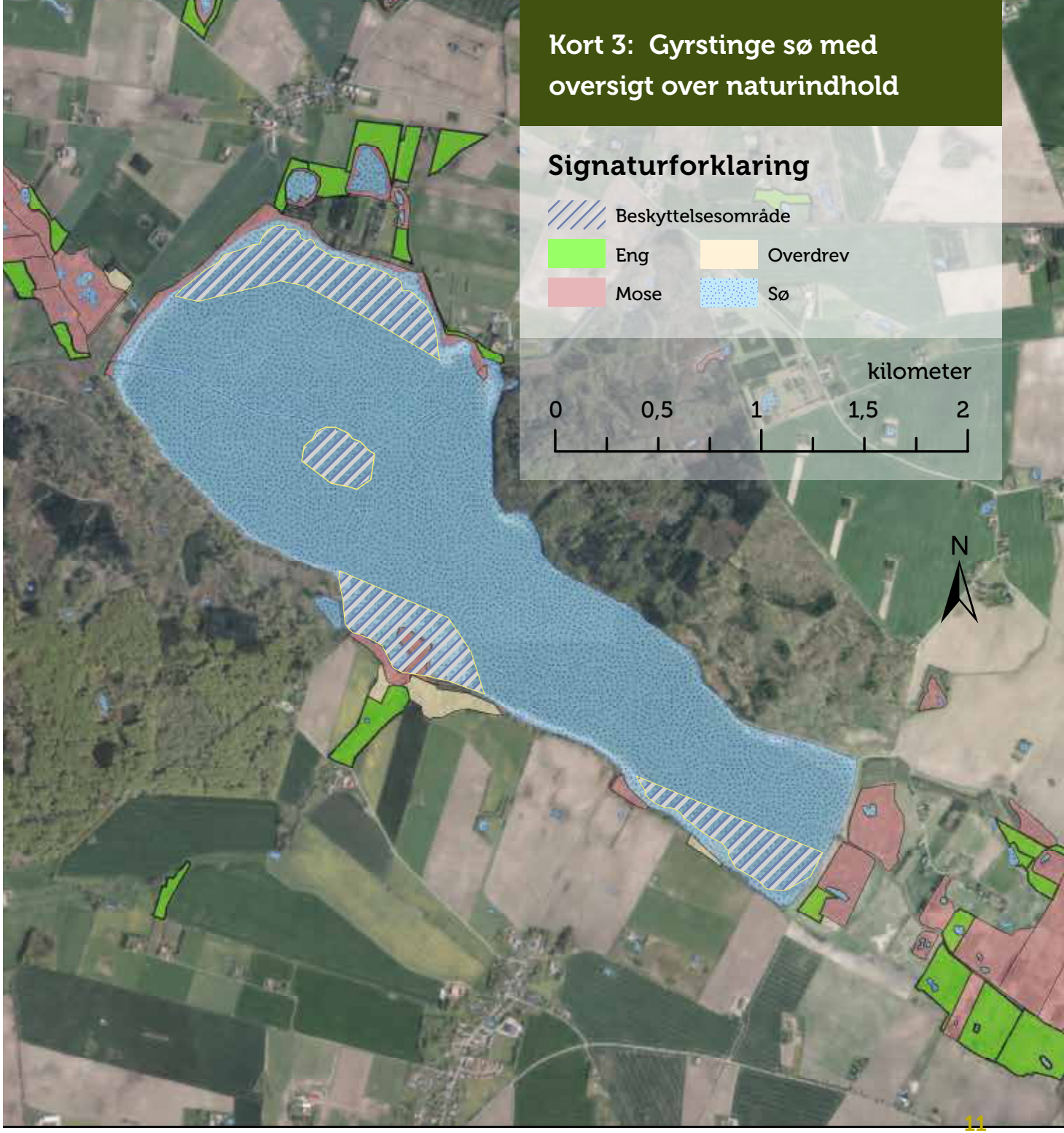

Kort 3: Gyrstinge sø med oversigt over naturindhold

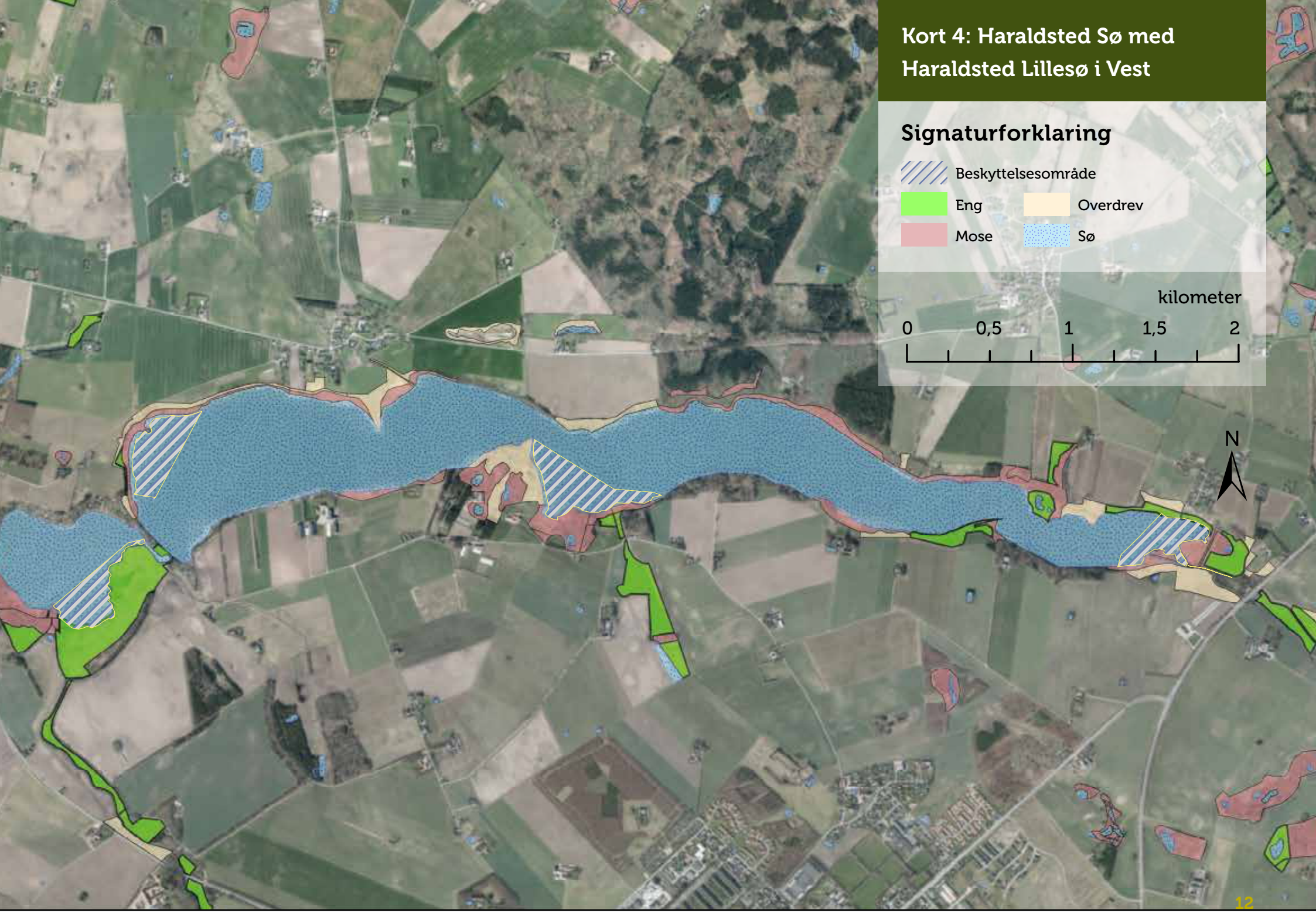
Kort 4: Haraldsted Sø med Haraldsted Lillesø i Vest
Signaturforklaring
Beskyttelsesområde
Eng
Overdrev
Mose
Sø
kilometer
0
0,5
1
1,5
2
N

Kultur og kulturarv

Knud Lavard Kapel

Søerne og arealerne til søerne har gennem tiden været brugt til mange formål og sporene er stadig synlige. Der er fundet effekter fra Danmarks tidligste oldtid op til vikingetiden.

I Middelalderen var Ringsted en af kongerigets betydeligste byer. Kirkemagtens stærke indflydelse er især manifesteret i Sct. Bendts kirke, hvor der findes mere end 20 kongelige og fyrstelige grave fra middelalderen. Men også området omkring Haraldsted Sø rummer unikke og sjældne minder fra en grum fortid. Knud Lavard blev myrdet ved Haraldsted, og ved Valsøgård Voldsted og Ridebanen blev borgen brændt ned under Grevens Fejde, og ejeren blev dræbt

Der er ligeledes tydelige kulturhistoriske spor i form af beskyttede sten og jorddiger, gravhøje, kirker og en vindmølle, som giver oplevelsen af historiske vingesus.

Haraldsted Kirke

Kort 5: Kulturhistoriske nedslagspunkter omkring Gyrstinge og Haraldsted søer

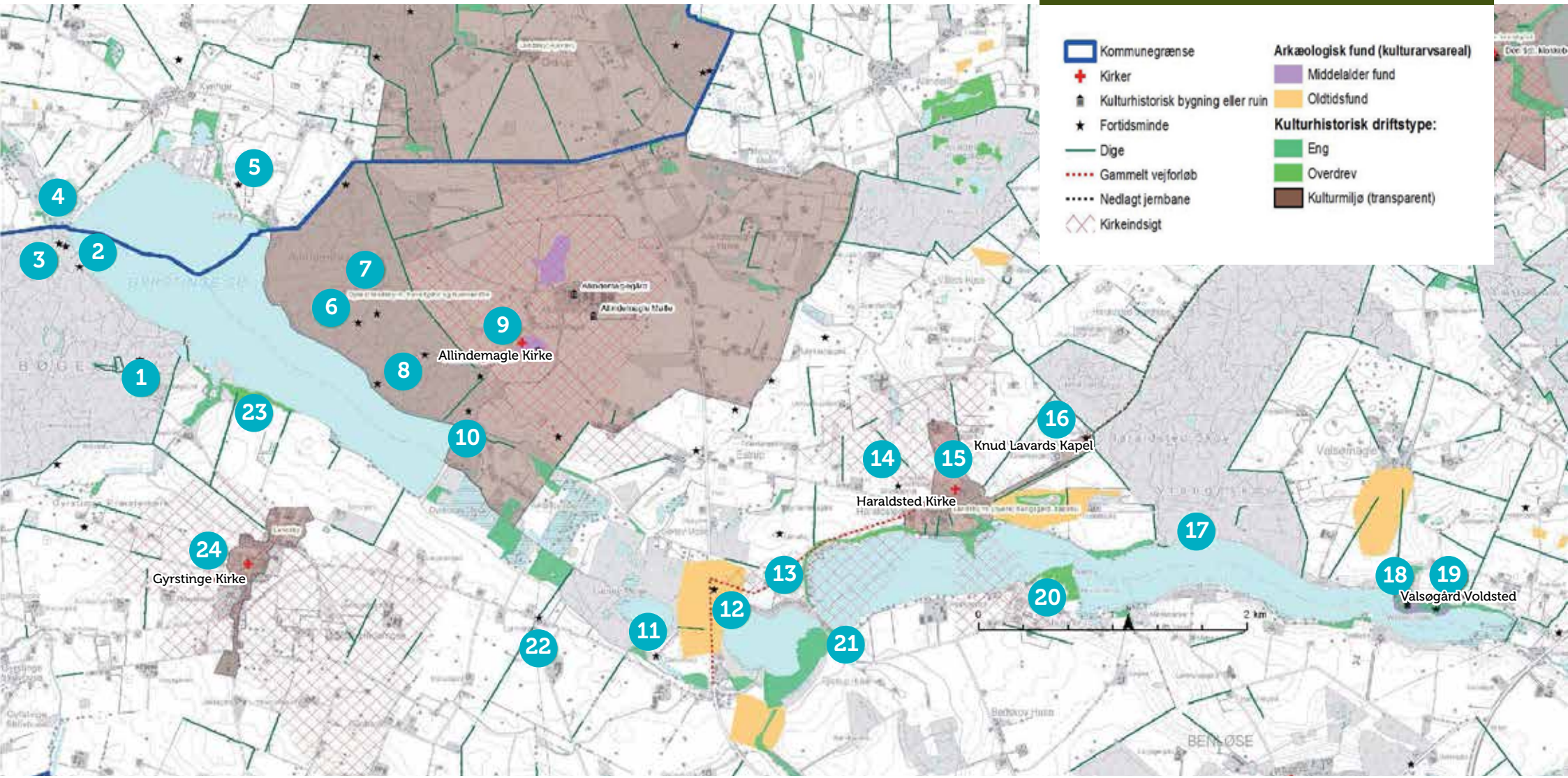

1. **Store Bøgeskov**. Skoven er på 350 ha og hører under Sorø Akademi. Skoven indeholder mange fortidsminder, og fordi der er meget kalk i undergrunden, er der en helt særlig forårsflora bestående af hvide-, gule- og blå anemoner og orkideer.

2. **Springkilden og pavillon.** Kilden er opstået ved, at der er et naturligt tryk i jorden, der gør, at vandet springer op til 1 meter over jorden. I gamle dage blev der afholdt kildemarked på stedet, og man mente, at Kilden besad en hellig kraft. Fra 1853 til 1903 blev baptister døbt i Kilden. Pavillonen er opført i bindingsværk med stråtag og var oprindelig dobbelt så stor. Den anden halvdel står i dag i Feldskov syd for Sorø. Pavillonen blev brugt til undervisning i skovdyrkning af akademiets elever.

3. **Langdysse, stenkammer og høj**. I store Bøgeskov findes der mange fortidsminder, som er tegn på, at der har været bosætning på egnen i mange hundrede år. Kun de mægtigste folk blev begravet i stensatte grave.

4. **Flædemosen.** Flædemosen er rammen om en del af områdets nyere kulturhistorie. Pumpestationen har afvandet moseområdet bag ved den kunstigt byggede dæmning, som blev anlagt, da søens vandspejl blev hævet i forbindelse med etableringen af Gyrstinge Sø som vandreservoir.

5. **Søtoftedyssen.** En meget flot langdysse, der stammer fra Bondestenalderen. Den er 28 meter lang og rummer 3 kamre. Ved udgravning af dyssen i 1917 blev der fundet rester af de døde samt de gravgaver, som de havde fået med sig: Store økser af flint, nogle smykker af rav samt en del lerkar.

6. **Helleristning**. På stedet er en mindre rundhøj med nogle få helleristninger, skåltegn, fra bronzealderen.

7. **Kulturmiljø**. Spor af en opløst landsby med hovedgård og husmandsbebyggelse.

8. **Høj**. Der er fundet en rundhøj, der er dateret til Danmarks Oldtid, men der er ikke fundet genstande ved højen.

9. **Allindemagle kirke**. En af de få sjællandske kirker uden tårn. I 1777 fik kirken en tagrytter af bindingsværk, hvor klokken er ophængt. Landsbyen Allindemagle lå indtil 1837 omkring kirken. Gården i Allindemagle blev i 1837 lagt sammen til en hovedgård, og så måtte fæstebønderne ud. Derfor består landsbyen nu kun af nogle få huse, som ligger omkring kirken.

10. **Den store dæmning**. Er et tydeligt tegn på en nutidig fortælling om danskernes behov for drikkevand og de store investeringer, der var nødvendige for at sikre dette. Dæmningen blev skabt i 1970'erne for at kunne hæve vandstanden og sikre et drikkevandsreservoir, så Københavnerne kunne få friskt vand. Samtidig blev søerne med tilhørende bredarealer eksproprieret.

11. **Gørrildsborg voldsted**. Voldstedet er fra middelalderen og ligger i tilknytning til den gamle kongevej, men har måske også været en del af forsvarsanlæg på egnen. Dette er særligt troværdigt, hvis man ser det i sammenhæng med Valsøgård og Ridebanen samt overgangsstedet ved Værkevad.

12. **Brozealderhøj**. En ikke udgravet rundhøj fra Bronzealderen. Højen er formidlet med tavle ved vejsiden (på Haraldsted Sandvej).

13. **Valdemarssvejen eller Kongevejen**. Vejen er et meget langt senmiddelalderligt vejforløb, som gik fra Roskilde til Antvorskov. I 1626 udstedte Chr. IV befaling om at bygge en vej mellem Roskilde og Haraldsted, hvor der lå en kongsgård. Vejen kan være blevet til ved at forbedre en bestående alfarvej og ophøje denne til kongevej. Strækningen fra Ringsted mod Antvorskov stammer fra Frederik d II's tid.

14. **Dronningehøj**. Er en stor rundhøj fra Bronzealderen. Der er en formidlingstavle på stedet, der fortæller historien om stedet i flere detaljer (i vejsiden).

15. **Haraldsted Kirke**. En usædvanlig stor landsbykirke. Kirken blev

en Valfartskirke efter mordet på Knud Lavard. Der er historier om, at Chr. IV overnattede hos præsten i Haraldsted under rejser gennem landet, men senere blev overnatningerne flyttet til Kongens egen kongsgård. Som tak for husly hos præsten skænkede kongen en fin altertavle samt døbefond til kirken.

16. **Knud Lavards Kapel og mindekors**. Nær det sted, hvor Knud Lavard blev myrdet en kold januar-dag i 1132 af sin fætter Magnus, blev der opført et kapel omkring år 1146. Kapellet blev opført som en del af Knud Lavards søn Valdemars indsats for at få faderen helgenkåret. Kapellet var mål for pilgrimsvandringer. I skovbrynet står et mindekors for Knud Lavard.

17. **Vrange Skov og traktørsted**. Er et specielt skovområde, hvor der ses flere eksempler på "Vrange" bøge, hvis krogede vækstform skyldes en fejl i generne. Traktørstedet har oprindeligt været et udflugtsmål med beværtning. Nu er det et undervisningssted for Roskilde Tekniske Skole.

18. **Valsøgård**. Et 1300-tals borganlæg. Anlægget har tilhørt hofmesterinde Anne Meinstrup, som var en af 1500-tallets mest indflydelsesrige kvinder – hun blev dræbt under Grevens Fejde på Tinget i Ringsted i 1535. Voldgraven anes endnu i terrænet. Der findes også rester af borgens fundament.

19. **Ridebanen**. Voldanlægget gemmer på en del mystik. Måske er det opført som en folkelig tilflugtsborg, eller også er historien bag det symmetriske anlæg af religiøs karakter.

20. **Humlebjerget**. Et botanisk interessant område. Er opstået som følge af et tidligere grusgravningsområde.

21. **Sluse og dæmning**. Haraldsted Sø skal fortsat anvendes til vandindvinding til justering af vandstanden i vandløbene.

22. **Vildtbanestien**. Denne sten, som har indskriften FS SA og WB, markerer en del af Sorø Amt Vildtbane.

23. **Hanebakkerne**. Her er gjort flere fund fra Stenalderen, bl.a. et menneskekranie der lå på sandbreden.

24. **Gyrstinge kirke og præstegårdshave.** Kirken er fra omkring år 1100. En traditionel dansk landsbykirke. I 2009 fik kirken ny altertavle - udført af billedhuggeren Grethe Bagge. I tilknytning til præstegården ligger den offentlig tilgængelige præstegårdshave - anlagt i landskabelig stil.

Dæmning og pumpestation ved Flædebækken. Pumpen er stoppet men betonstrukturen bevares. Dæmningen er gennembrudt for at skabe fri gennemstrømning til Gyrstinge Sø og åens udløb er omlagt til et mere naturligt forløb

Pumpehus og afvandings kanal ved Holmen i Holbæk Kommune. Pumpen er fjernet men betonstrukturen bevares. Dæmningen er gennembrudt for at skabe fri gennemstrømning til Gyrstinge Sø, og åens udløb er omlagt til et mere naturligt forløb.

Vandindtag. Driften er ophørt. Der er tanker om at bruge elementerne som base til en træbro.

Dæmningen. Der er skabet et gennembrud, med direkte forbindelse til Ringsted Å.

Sporene fra vandindvindingen

Sammen med søerne har Ringsted Kommune overtaget fysiske anlæg, der skulle sikre søernes tidligere funktion som drikkevandsreservoir.

Mange af de fysiske anlæg ønsker Ringsted Kommune bevaret enten som kulturminde om søernes funktion som drikkevandssøer, og/eller fordi de fysiske anlæg kan "genbruges" i en fremtidig funktion som bro, offentligt toilet, grejbank og fundament for fugletårn mv.

Haraldsted Sø fortsætter som indvindingssø for HOFOR (Hovedstadsområdets forsyningsselskab). Den bruges ikke længere som drikkevandsreservoir, men til udpumpning af vand til vandløb, der mangler vand i sommerhalvåret.

Springkilden. Skal oprenses jævnligt

Armeret dæmning.

Kort 6b: Fysiske anlæg - Haraldsted Sø

Stemmeværket regulerer vandstanden i søen. Ringsted Kommune overtager opgaven med regulering af vandstanden i søen.

Vandindtag ved dæmningen udgår af drift. Bro etableres på det gamle fundament

Vandindtaget ved søen. HOFOR fortsætter med driften, da der stadig pumpes vand i begrænsede mængder fra søen.

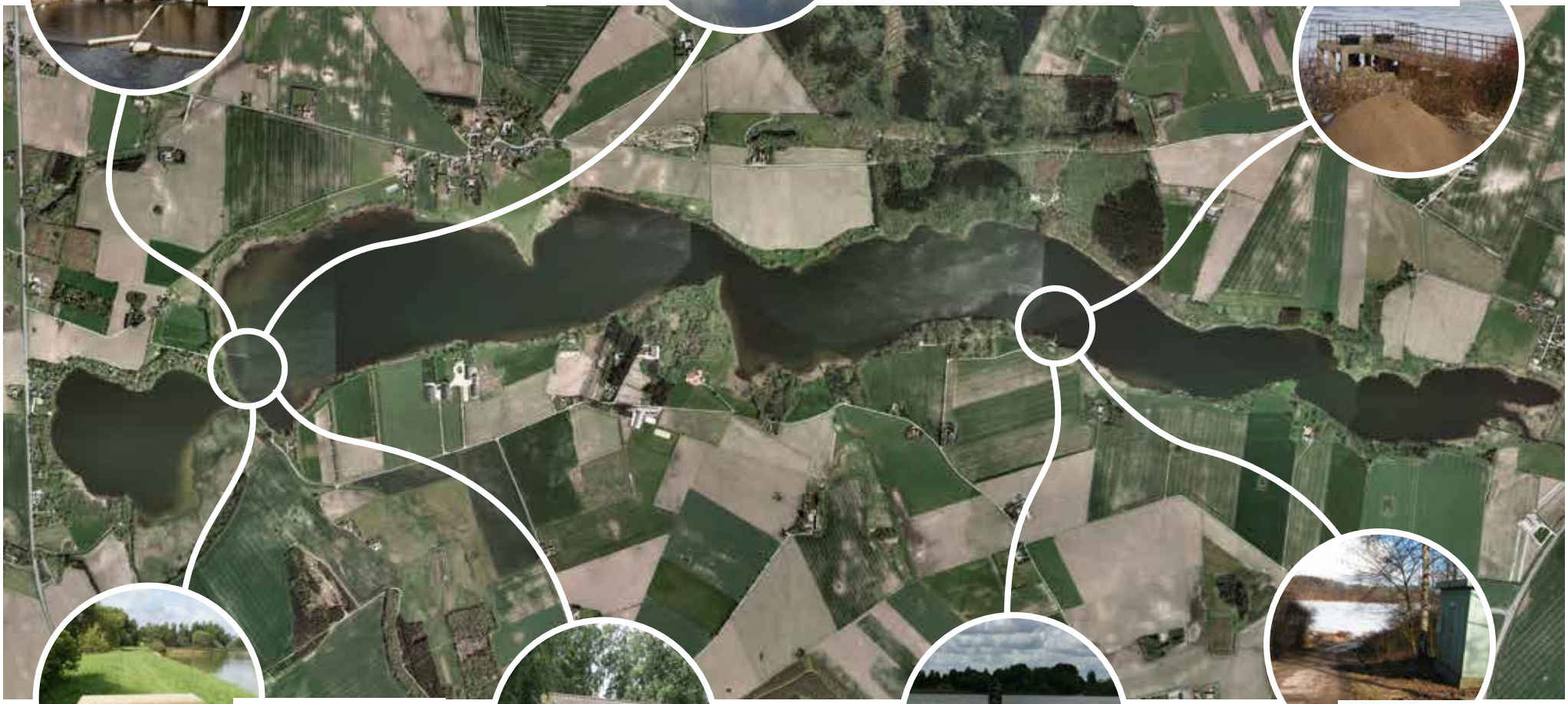

Dæmningen hvor Ringsted Kommune overtager ansvaret for plejen af græsarealerne.

Den tidligere kontorbygning bliver fremadrettet en grejbank for naturformidling og offentligt toilet.

Vandstandsmålingspæl, skal sikre at vandstanden holdes over minimumsniveauet.

Tilhørende teknikhus og adgangsveje. Drives fremadrettet af HOFOR.

Foto: Gallium

Friluftsliv og rekreative muligheder

Ringsted Kommunes overtagelse af søerne giver flere borgere og turister mulighed for at få let adgang til og brug af natur og grønne områder.

Rekreative muligheder ved søerne har både en positiv betydning for borgere, lokalsamfund og erhvervsudvikling, og spiller en positiv faktor for den psykiske og fysiske sundhed.

Haraldsted Sø fortsætter som indvindingssø for HOFOR (Hovedstadsområdets forsyningsselskab). Den bruges ikke længere som drikkevandsreservoir, men til udpumpning af vand til vandløb, der mangler vand i sommerhalvåret.

Ringsted Kommune prioriterer, at området er åbent for offentligheden. Der skal være en bred palet af natur, kultur, friluftliv og sundhedsfremmende aktiviteter herunder:

» Sølandskabet skal både være rum for aktiviteter i form af sejlads på søen, aktiviteter ved søerne og plads til den stille natur-oplevelse.

» Skoler og institutioner skal kunne bruge søerne både som en del af fagundervisningen i fx geografi, biologi og historie og bruge områderne som bevægelses-, oplevelses- og kreative rum.

» Der vil endvidere også være områder, hvor mennesker med nedsat gangfunktion, barne- og klapvogne m.v. kan komme direkte ned til søerne, og der åbnes op for badning og fiskeri m.m.

I de følgende afsnit beskrives disse aktiviteters placering og særlige muligheder ud fra de hensyn, der knytter sig til hhv. Haraldsted Sø og Gyrstinge sø.

Kort 7: Eksisterende og fremtidige faciliteter og aktiviteter ved Haraldsted Sø

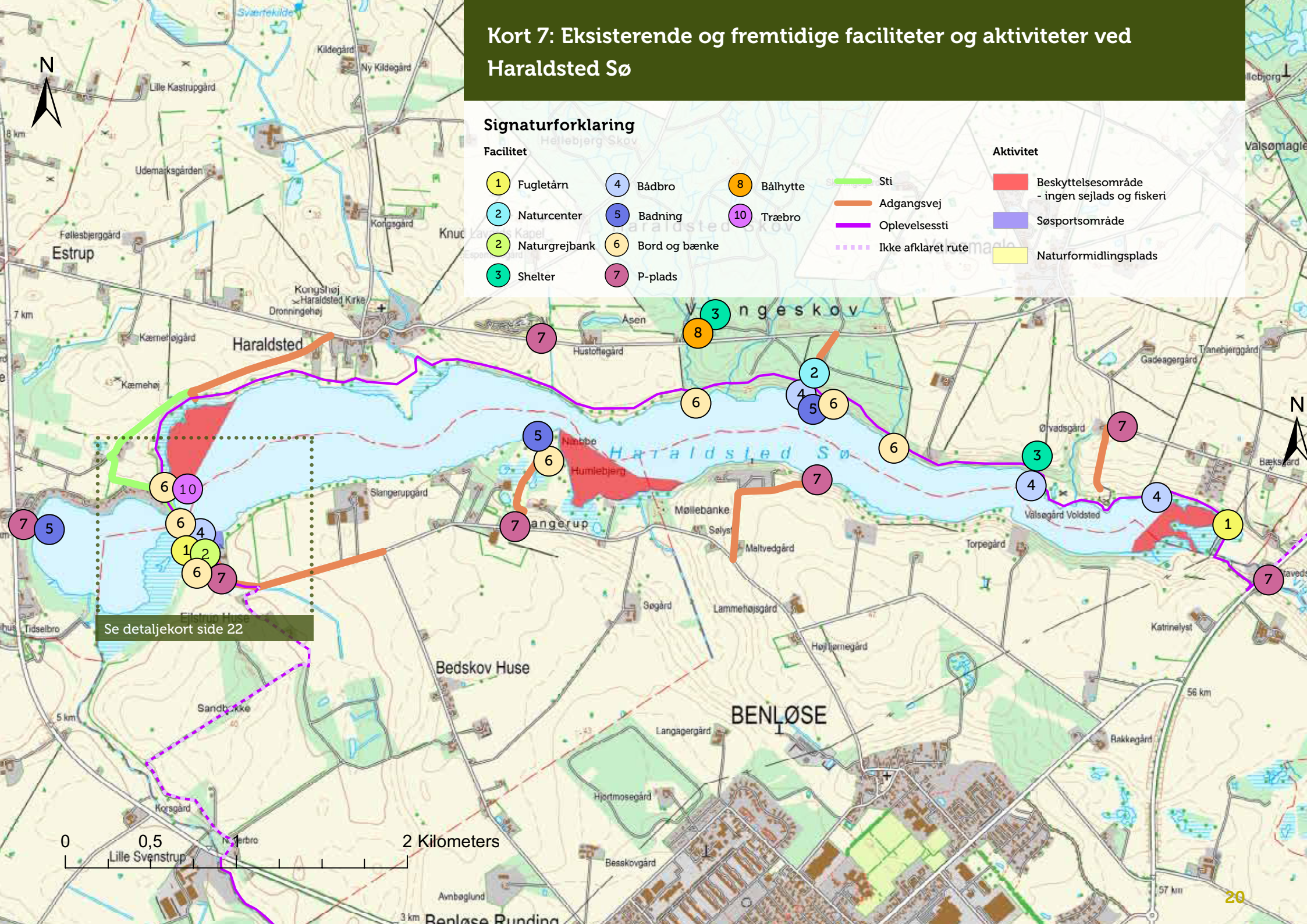

Fremtidig benyttelse og beskyttelse af Haraldsted Sø

Haraldsted Sø har før i tiden været et samlingspunkt for Ringstedborgere – et sted man tog hen for at slappe af – nyde naturen eller feste ved det gamle traktørsted i Vrangeskov. Håbet er, at området i fremtiden igen kan tilbyde mange oplevelser for Ringstedborgerne og besøgende udefra.

For at sikre bevarelse af stor mangfoldighed af planter og dyr vil der være steder, der vil være udlagt som beskyttelseszoner, hvor færdsel er uønsket jf. kort 7, og steder, hvor der vil være adgang og mulighed for menneskelig udfoldelse.

Aktivitets- og udsigtspunkter

I det følgende fremhæves særligt værdifulde aktivitets- og udsigtspunkter.

Søsportsområdet og dæmningen mellem Haraldsted Sø og Haraldsted Lillesø

» Søsportsområdet på vestsiden af Haraldsted Sø er velbesøgt og vil fremadrettet fungere som knudepunkt for både søsport, natur- og kulturformidling samt andre friluftsaktiviteter. Her har Ringsted Ro- og Kajakklub og Ringsted Sportsfiskerforening deres klubhuse på egne matrikler.

Søsportshjørnet med stemmeværk og kommunal bro til højre

Foto: Gallium

På det gamle vandindtag etableres bro og siddeplads

Foto: Gallium

» HOFOR's tidligere kontor skal bruges til naturundervisning samt kulturformidling. Bygningen kan efter en let ombygning fungere som en "undervisningsgrejbank" med undervisnings-, formidlingsmaterialer og andet feltudstyr for skoler, institutioner m.v. Endvidere kan toilettet åbnes op til offentlig benyttelse.

» Det grønne område mellem Grejbanken og Ringsted Sportsfiskerforenings klubhus udlægges som undervisning- og formidlingsområde i tilknytning til Grejbanken. Her vil der være borde- og bænkefaciliteter og evt. et madpakkehus, så eleverne f.eks. kan analysere deres prøver fra søerne og vandløb, og borgere kan sidde og spise medbragte madpakker. Som en del af Oplevelsesstien er der her planlagt trænings- og motionsredskaber opsat.

» Ved dæmningen har Ringsted Kommune etableret en offentlig bådebro, som alle kan benytte. Her kan du frit isætte en robåd, en kano eller en kajak og ro en tur på Haraldsted Sø. Her arbejdes på opsætning af en trappe/bænk på betonskråningen.

Kort 8:
Hele Søsportshjørnet/dæmningen

» Det undersøges hvorvidt der nord for dæmningen kan udlægges kommunalt ejet areal til søsportsaktiviteter.

» Der opsættes et fugletårn, skjult i bevoksningen ved dæmningen. Herfra vil der være god mulighed for at observere fugle over både Haraldsted Lillesø og Haraldsted Sø.

» På Dæmningen opsættes borde og bænke, og der udlægges en brædddebro på beton anlægget ved vandindtaget i den nordlige del af dæmningen. Herfra kan der etableres bade- og fiskemuligheder.

» Beskyttelsesområdet på kort 8 flyttes ca. 20 meter mod nord således at der kan bades og sejles ved og omkring vandindtaget

» På dæmningens østside bliver der en "børnefiskezone" (se kortet 8), hvor børn under 18 år frit kan fiske. Her kan forældre frit tage deres børn med og lære dem at fiske. Får de" blod på tanden," kan de melde sig ind i den lokale Ringsted Sportsfiskeforening ved dæmningen eller Lystfiskeriforeningen af 1886.

» Stemmeværket i dæmningen opretholdes, og vandstanden i søen fastholdes. Der vil fortsat ske vandindvinding fra søen efter aftale mellem Ringsted Kommune og HOFOR (Hovedstadsområdets Forsyningsselskab). HOFOR skal ikke længere indvinde drikkevand fra søen, men en reduceret vandindvinding til udpumpning i vandløb i tørre somre.

Vrangeskov og Traktørstedet – et knudepunkt for formidling og friluftsaktiviteter

På nordsiden af søen ligger det gamle "Traktørsted" i Vrangeskov, hvor der pt. foregår undervisning i regi af Roskilde Tekniske Skole. Vrangeskov, inkl. bygninger ejes af Naturstyrelsen.

I Vrangeskov er der via projektet "Børn i bevægelse" blevet etableret en bådebro, en motorikbane (balancebane), en moutainbikebane, en bålhytte og små stiforløb, der skal motivere børn til at bruge naturen aktivt og kreativt, og en lettilgængelig sti hele vejen gennem Vrangeskov. Desuden er der i forbindelse med bålhytten en velbesøgt shelterplads, med to shelters og bålplads og stedet fungerer som knudepunkt for friluftsaktiviteterne ved Haraldsted sø.

Shelterplads i Vrangeskov

Kommunen er i dialog med Roskilde Tekniske Skole om mulighederne for at leje/dele undervisningsfaciliteterne på stedet (fx skolestue, toilet, projektor og internetforbindelse). Her kan opbygges en fælles samling af udstoppede dyr, eksempler på trætyper med bark og ved, mikroskoper og lignende, som både skoler og institutioner i Ringsted Kommune og Roskilde Tekniske Skole kan få glæde af.

Voldstedet – et historisk knudepunkt

Området med Voldstedet og "Ridebanen" (jf. kort 1 og 7) er det historiske knudepunkt for Haraldsted sø. Det fortæller både historien om, hvordan vandvejene var de primære veje førhen, og historien om Valsøgård som et 1300 tals borganlæg med den dramatiske historie om adelsdamen Anne Meinstrup, der blev myrdet under Grevens Fejde. Samtidig blev hendes gård brændt ned. Voldgraven og rester af borgens fundament ses stadig i terrænet. Her kan

Bro og shelter ved Voldstedet

Ringsteds spændende forhistorie fortælles og formidles.

Den nye Oplevelsesti på nordsiden af Haraldsted Sø går forbi samme Voldsted på landsiden. Der er etableret shelter og flydebro tæt ved Voldstedet, så det er muligt at komme til Voldstedet fra både land- og vandsiden, med mulighed for primitiv overnatning.

Ridebanen ved Voldstedet

Humlebjerget – et smukt udsigtspunkt

På sydsiden af Haraldsted Sø ligger Humlebjerget (jf. kort 1), som er et området på ca. 2 ha og er et tidligere grusgravsområde, der blev fredet 1948 for at hindre yderligere gravning i området.

Området fremstår i dag som et smukt overdrev med spredte tjørn, kirsebær og mirabel, der om sommeren afgræsses af kreaturer. Området giver associationer til et guldalderlandskab.

Naturområdet skal fortsat bruges som udflugtsmål, idet der er en smuk udsigt over søen. Her opstilles borde og bænke, og der er mulighed for at bade på vestsiden af "bjerget". Der etableres parkeringsforhold samt skiltning til området.

Udsigten over Haraldsted Sø fra Humlebjerget

Humlebjerget er et gammelt fredet overdrev

Adgangsforhold

På **nordsiden** af søen er der i dag en sti gennem græssede naturområder fra dæmningen i vest, helt frem til Vrangeskov. Herfra kan man gå gennem Vrangeskov og fortsætte videre ad den nye Oplevelsessti langs søen til Roskildevej. Så man kan i dag gå langs hele nordsiden af søen. Langs oplevelsesstien er der mulighed for at isætte kano/kajak fra tre bådbroer ved henholdsvis Vrangeskov, Voldstedet og mod den østlige del af søen (se kort 7)

I Vrangeskov er der adgang til stien bl.a. via Traktørstedet og andre skovstier. Adgangsvej til Voldstedet via markskel fra Valsømaglevej eksisterer i dag, og der kan parkeres langs Valsømaglevej. Der bliver arbejdet for en mulig adgangsvej fra Haraldsted by til søstien.

På **sydsiden** er der ikke planlagt gennemgående stiforløb langs søen, dog er der adgang til søen ved Humlebjerg. Her opstilles borde og bænke samt formidlingsskilte og andet formidlingsmateriale. Ved Maltvedgårdsvej er der p.t. adgang til søen for gående og cyklende. Det undersøges, om der også kan åbnes op for offentlig biladgang.

På **vestsiden** er der via Dæmningen adgang til en offentlig bådebro. Den giver adgang til at sætte en kano eller kajak i vandet på Haraldsted Langesø. Der er yderligere to bådebroer, hvis man er medlem af Ro- og Kajakklubben eller Sportsfiskerforeningen.

Der er handicapvenlige adgangsforhold bl.a. ved dæmningen og ved Søsportsområdet. P-pladsen ligger tæt på dæmningen. Der er adgang for alle til den offentlige bådebro og på sigt til et offentligt toilet.

Ejlstrupvej er smal på den sidste strækning og der arbejdes på en forbedring af denne adgangsvej til søen.

Dyr og planter reagerer forskelligt på forstyrrelser og slitage. Derfor vil der skulle tages konkret stilling til hvilken færdsel, der må være i området. På den baggrund har Ringsted Kommune vurderet, at nogle lokaliteter bedre kan tåle en sti på land, fremfor øget færdsel på vandet.

Der er valgt at lave flere områder, såkaldte zoner på søen, hvor færdsel på vandet ikke er tilladt. Til gengæld må man gerne benytte stien langs søen på samme strækning på en hensynsfuld måde. Hermed tilgodeses benyttelsen og beskyttelsen bedst muligt de steder på nordsiden af søen, hvor Ringsted Oplevelsessti løber.

Mountainbike-kørsel henvises til mountainbikeruten i den nordlige del af Vrangeskov for at undgå sammenstød med den gående færdsel på de smalle stier.

Kommunen vurderer, at skiltning vil kunne vejlede brugerne til hensigtsmæssig færdsel.

Vejledning om hensynsfuld færdsel

Under idefasen blev der ytret bekymring om særligt færdslen ved søerne. Derfor vurderer Kommunen, at vejledning om hensynsfuld færdsel er vigtig. Denne Vejledning om hensynsfuld færdsel opsættes passende steder langs søen:

» Der henvises til gensidig respekt for andre brugere og naboer,

» At græssende dyr i folde ikke fodres, skræmmes eller lukkes ud,

» At hunde skal føres i snor,

» Ingen adgang i beskyttelses- og rørskovsområder *,

» At der skal vises hensyn til dyre og planteliv.

* Der gælder særlige regler for lodsejere, se side 27

Badestrand fra Haraldsted Lillesø med ny bro og badeplatform

Foto: Gallium

Badning, friluftsaktiviteter og sundhedsfremme

Badning i Haraldsted Sø har ikke været tilladt under Hofor's ejerskab, men med kommunens overtagelse af søen tillades badning igen.

Badning er tilladt i Haraldsted Sø uden for beskyttelsesområderne, og de offentlige broer kan benyttes jf. bådebroer på kort 7.

De bedste bademuligheder findes dog ved Haraldsted Lillesø med adgang fra Holbækvej, hvor kommunen har etableret gode P-forhold, badestrand, badebro og madpakkehus.

Foto: Gallium

Sejlads og etablering af broer

Det er tilladt for alle borgere at ro på Haraldsted Sø med kano, kajak eller robåd.

Ringsted Kommune har etableret bådebroer i Haraldsted Sø. Herfra vil der blive mulighed for, at borgere kan isætte og lægge til med både.

De eksisterende klubber, som holder til ved søen, kan fortsætte deres aktiviteter som hidtil, dog er sejlads i de særlige beskyttelses- og rørskovsområder ikke tilladt (jf. kort 7). Der opsættes kort ved de offentlige broer.

Sejlads med motorbåde vil ikke være tilladt. Undtaget er Ringsted Ro- og Kajakklub, der fortsat har tilladelse til en motorbåd. Ringsted Kommune og beredskabet har også begge ret til en motorbåd af hensyn til tilsyn, drift og redning. Der gives, som under HOFOR's ejerskab, mulighed for sejlads med elmotor for foreninger og lodsejere efter aftale med Kommunen.

Lodsejere ved søbredden med eksisterende bro- og bådtilladelser kan få forlænget deres tilladelser med bådnummer. Nye lodsejere kan søge kommunen om bådtilladelse og bådnummer. I beskyttelsesområder vil lodsejere kunne sejle til og fra egen bro/bådplads, men ellers ikke opholde sig med båd indenfor disse zoner. Dette af hensyn til fuglelivet på søen og ved søernes bredder.

Alle større arrangementer i forbindelse med søsport eller andet friluftsliv skal annonceres/have tilladelse fra Kommunen.

Fiskeri og jagt

Lystfiskeriforeningen af 1886 og Ringsted Sportsfiskerforening har lejet fiskeretten i det meste af Haraldsted Sø. Ringsted Sportsfiskerforening har haft tilsyn samt udsætning af primært geder og ål, og der indgås aftale om at fortsætte tilsyn med søen og forpligtigelse til fiskeudsætning efter behov.

Kommunen respekterer lodsejeres gældende og erhvervede rettigheder vedr. fiskeri, adgangsforhold m.v.

Fiskeri indenfor beskyttelseszonerne er ikke tilladt (jf. også kap. "Særlige naturrige og sårbare områder ved Gyrstinge og Haraldsted Sø").

Under HOFOR's ejerskab har jagt ikke været tilladt, og jagt er fortsat ikke tilladt på søerne og på Ringsted Kommunes arealer langs søbredderne.

Natur- og kultur-formidling og turisme

I og omkring Haraldsted Sø er der store sammenhængende naturområder, som kan bruges både til undervisning og til motion. Både Vrangeskov og dæmningen i vestenden af Haraldsted Sø bliver platforme for naturformidling.

Kommunen ønsker øget information for at styrke borgernes kendskab til de eksisterende muligheder for rekreation i nærområderne – dels med henblik på at forbedre livskvaliteten, dels for at forebygge sygdom og fremme sundhed. I den sammenhæng er det vigtigt at fortsætte arbejdet med formidling af muligheder for at nyde landskabet, at opleve naturen og få kulturhistoriske oplevelser. Derved kan der opstå nye turistattraktioner til glæde for både turister og lokale borgere.

Kulturarven skaber sammen med naturen den lokale identitet. Oplevelsen af det unikke og sjældne kulturmiljø kan understøttes ved guidede vandringer i Sølandskabet og ved historiefortællinger, om f.eks. sten-og bronzealderen, kirkerne, konge- og herremænd og husmandslandskab. Som led heri kan der arbejdes med de særlige aktivitets-, kultur- og udsigtspunkter.

For at understøtte det, skal arbejdet på tværs af kommunens centre, museer, foreninger og andre interessenter fremmes.

Naturpleje og græsningsaftaler

Naturpleje i form af græsning og slåning fremmer et varieret dyre- og planteliv. Der gives mulighed for, at mange forskellige dyr og planter kan finde levesteder ved en variation i dels plejemetoder og menneskelig benyttelse af områderne. Dette kan være ved, at nogle områder får lov til at passe sig selv, hvor andre plejes ved græsning eller slåning.

Søbredden omkring Haraldsted Sø indeholder flere steder beskyttet natur. Disse arealer skal plejes, hvor forskellige plejemetoder kan anvendes. De fleste af disse beskyttede naturtyper er skovfri områder, som skal bevares og plejes. Derfor vil en vurdering af de enkelte områders naturindhold og tilstand være nødvendig, for at fastlægge en plejeplan for begge søer. En sådan plan vil først blive etableret, når Helhedsplanen iværksættes. Kommunen ønsker et tæt samarbejde med lokale foreninger og borgere i en fremtidig driftsplan.

Voldstedet og "ridebanen" afgræsses af får

Fra HOFOR's tid har flere af de beskyttede naturarealer været plejet med græsning, gennemført som et samarbejde med lokale lodsejere. Mange af disse græsningsaftaler ønsker Ringsted kommune fortsat.

Fremtidig benyttelse og beskyttelse af Gyrstinge Sø

Landskabet omkring Gyrstinge Sø er karakteriseret ved store skove. På sydsiden af søen ligger Store Bøgeskov, og på nordsiden Allindemagle skov, hvor der bl.a. på grund af flere års naturfremmende tiltag er et meget rigt fugleliv.

I det nyopståede landareal omkring Gyrstinge Sø er der rig mulighed for at styrke den biologiske mangfoldighed ved at skabe ny natur i en mosaik af naturtyper. Ringsted Kommune har prioriteret at beskytte og bevare de store, sammenhængende uforstyrrede områder med det rige fugle- og dyreliv. Samtidig etableres udsigtsmuligheder og stier, hvor dyre- og fugleliv kan iagttages på afstand.

Målet er at styrke den biologiske mangfoldighed i og omkring Gyrstinge sø og samtidigt gøre det muligt for borgerne i kommunen at bruge og nyde den fantastiske natur.

Gyrstinge med Gyrstinge sø i baggrunden

Kort 9: Eksisterende og fremtidige faciliteter og aktiviteter ved Gyrstinge Sø

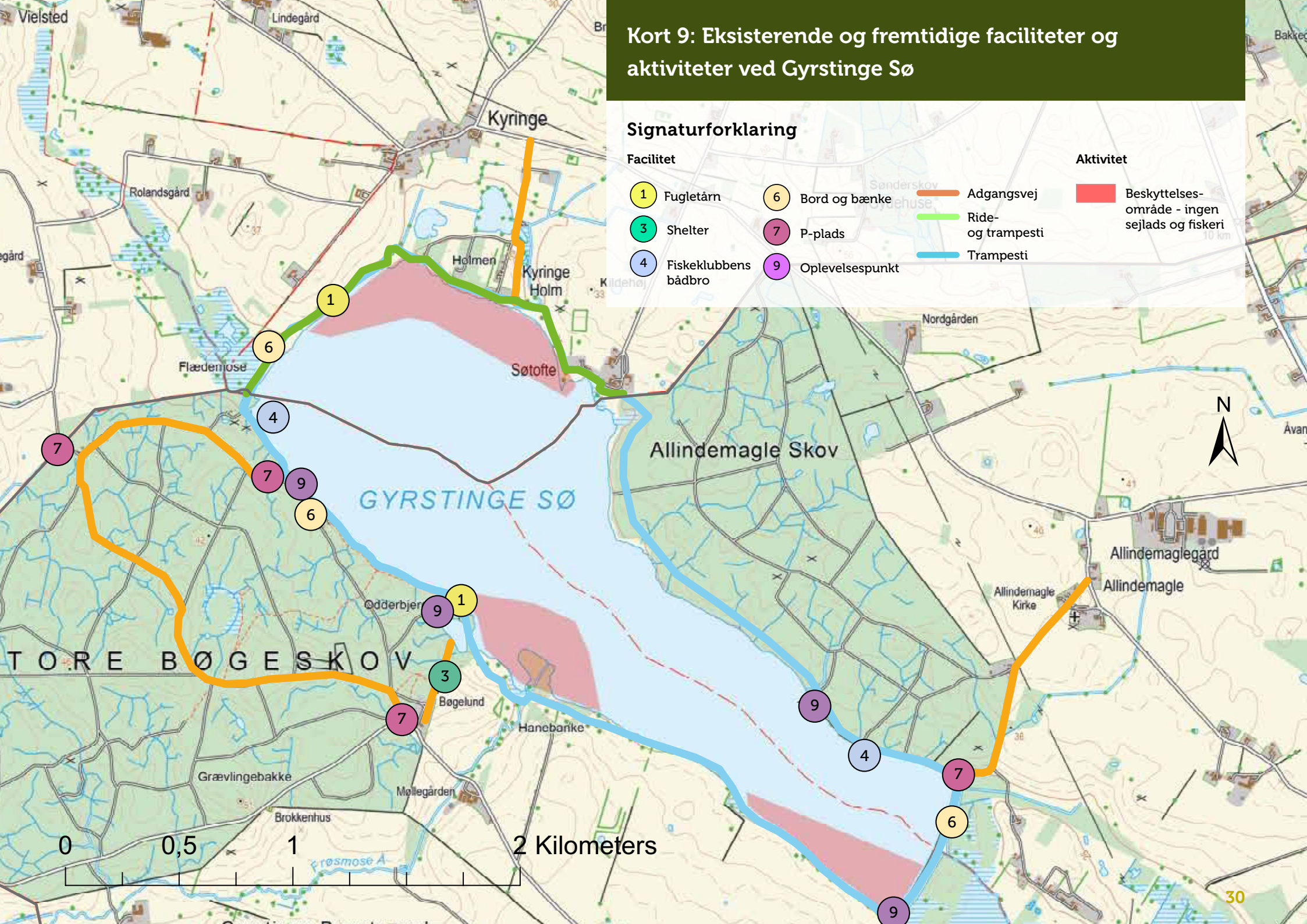

Aktivitets- og udsigtspunkter

Kilden og Pavillonen

Kilden er en ud af oprindeligt to kilder, som blev tillagt helbredende kræfter. Sankt Hans aften skulle disse helbredende kræfter være stærkest. På grund af den større tilstrømning af mennesker på dette tidspunkt, opstod der et kildemarked, hvor der blev festet og danset. Baptisterne brugte kilden som dåbsted fra 1853 – 1903, hvor de fik bygget egne kirker i lokalområdet, og i dag foretages flere vielser ved kilden i de smukke omgivelser.

Ikke langt fra Kilden ligger Pavillonen, et lille stråtækt bindingsværkshus, som i 1800-tallet blev brugt til undervisning i skovdyrkning, af Sorø akademi.

Pavillonen kan efter aftale med Stiftelsen Sorø Akademi tænkes ind i planerne om et naturformidlings sted ved Gyrstinge Sø. Der arbejdes på at sætte borde og bænke op i nærheden af Kilden, ligesom en madpakkehytte vil kunne sikre, at institutioner og skoler også kan bruge stedet i regnvejr og om vinteren.

Fugleøen, der igen er blevet synlig efter vandstandssænkningen

Fugleøen i søen

I forbindelse med vandstandssænkningen er der dukket en ø op midt i Gyrstinge Sø. Øen har været dækket af vand i over 40 år og var tidligere en siv ø med pile- og elletræer.

I dag fremstår øen som en stenø med rigt fugleliv og med synlige rester af stødene fra de gamle træer. Landgang på øen er forbudt af hensyn til fuglelivet.

Pavillonen ved kilden

Allindemagle Skov

Allindemagle Skov er en meget spændende skov i privat eje, hvor borgere er velkomne til at færdes på søstien. Ejeren har gennem en grøn driftplan for skoven taget mange initiativer for at forøge naturindholdet i skoven. Træer er blevet fredet bl.a. for at sikre rovfugles ynglemuligheder. Ligesom der er taget initiativ til at sikre sjældne sommerfugle og svampe i skoven.

Foto: Finn Carlsen

Foto: Finn Carlsen

Vandløbsrestaureringer og sænkning af vandstanden

Siden 1974 har søen været opstemmet. Derudover har HOFOR drevet pumpestationer ved de lavtliggende arealer omkring tilløbene Flæbækken og Kyringegrøften, således at vandstanden ved pumpestationerne blev holdt nede (under kote 22,0 meter DNN).

Med overdragelsen af søerne til Ringsted Kommune blev det aftalt, at Gyrstinge Sø skal bringes tilbage til sit naturlige leje. Ved overtagelsen i 2014 var vandstanden allerede sænket markant, og vandstanden sænkes i alt med ca. 2 meter. Med sænkningen af vandstanden til det naturlige niveau, ophører behovet for den nuværende styring med pumpedrift ved Flæbækken og Kyringegrøften samt slusedriften ved Ringsted Å.

Derfor er slusedriften ved afløbet til Ringsted Å ophørt. Samtidig ophører pumpedriften ved Flæbækken og Kyringegrøften. Både pumpe-og slusedrift udgør faunaspærringer i vandsystemet. I forbindelse med retablering af vandløbene skabes der også forbedrede miljøforhold. Specielt fisk vil kunne vandre frit fra åerne til og fra søen. Derfra kan de vandre videre til Haraldsted Lillesø og Ringsted Å og hele vejen gennem Susåsystemet til havet.

Gyrstinge sø 2015. Vandstanden er sænket 2 meter

Foto: Gallium

Adgangsforhold

Der er forskellige måder at komme til Gyrstinge sø på fra resten af kommune. På nuværende tidspunkt er det lettest at komme derud med cykel eller bil.

På **sydsiden** er der fin adgang til søen via Store Bøgeskov. Det er bl.a. muligt at køre helt ned til P-pladsen ved Kilden via skovvejen. Eller man kan parkere ved Skovbørnehaven i den østlige del af Store Bøgeskov og gå langs stien med shelter til søen (se kort 9). Det er også muligt at køre til Store Bøgeskov og parkere lige uden for skoven (P-plads på Frenderupvej). Herfra kan man gå det sidste stykke ned til søen.

På **nordsiden** af søen er der adgang via Hjejlevej ved Kyringe til fods eller med cykel.

På **østsiden** af søen kan man komme til dæmningen fra nord via Øvej i Allindemagle. Adgangsvejen er handicapvenlig.

Trampestien fortsættes på kommunal jord på det manglende stykke på sydsiden af søen forbi Frøsmose Å.

Denne sti anlægges med maksimal hensyntagen til det sårbare dyreliv og naturplejen i området.

Den eksisterende sti går:
» Gennem Store Bøgeskov
» Over dæmningen til Allindemagle Skov,
» Gennem Allindemagle Skov
» Over dæmningen i øst

Den nye del af stien vil forbinde den eksisterende sti fra Store Bøgeskov til dæmningen i øst. Det bliver således muligt at gå hele vejen rundt om søen.

Som 'stille sø-område' er det vigtigt at der tages maksimalt hensyn til dyre- og fuglelivet og mulighed til fordybelse. Derfor vurderer Kommunen, at efterlevelse af Vejledning om hensynsfuld færdsel er vigtig.

Denne vejledning om hensynsfuld færdsel opsættes passende steder langs søen.

» Der henvises til gensidig respekt for andre brugere og naboer,

» At græssende dyr i folde ikke fodres, skræmmes eller lukkes ud,

» At hunde skal føres i snor,

» Ingen adgang i beskyttelses- og rørskovsområder *

» At der skal vises hensyn til dyre og planteliv.

* Der gælder særlige regler for lodsejere, se side 34

Ridning og cykling

Ridning tillades på den nordlige sti, så der skabes ride-forbindelse mellem de 2 skove, Store Bøgeskov og Allindemagle Skov. Se kort 9. Der kan købes ridekort til skovene.

Cykling kan ske via skovveje, hvor det er tilladt i dag og via offentlige veje.

For kørsel med mountainbike henvises til mountainbikesporet i den nordlige del af Vrangeskov ved Haraldsted Sø.

Sejlads og etablering af broer

Sejlads med motorbåde vil ikke være tilladt, dog med undtagelse af en kommunal båd til tilsyn og driftarbejde samt beredskabets motorbåd.

Ringsted Sportsfiskerforening og Lystfiskeriforeningen af 1886, der i dag har fiskeretten ved Gyrstinge Sø, kan forsætte deres aktiviteter som hidtil. Af hensyn til ynglende og rastende fugle er fiskeri og sejlads i fuglebeskyttelseszoner og rørskove ikke tilladt. Disse zoner kan ses på kort 9.

Lodsejere ved søbredden med eksisterende bro- og bådtilladelser kan få forlænget deres tilladelser med bådnummer. Nye lodsejere kan søge kommunen om bådtilladelse og bådnummer. I beskyttelsesområder vil lodsejere kunne sejle til og fra egen bro/bådplads, men ellers ikke opholde sig med båd indenfor disse zoner af hensyn til fuglelivet på søen og ved søens bredder.

Der gives, som under HOFOR's ejerskab, mulighed for sejlads med elmotor for foreninger og lodsejere efter aftale med Kommunen.

Alle større arrangementer i forbindelse med friluftsliv skal annonceres/have tilladelse fra Kommunen.

Fiskeri og jagt

Lystfiskeriforeningen af 1886 og Ringsted Sportsfiskerforening har fiskeretten i Gyrstinge Sø. Ringsted Sportsfiskerforening har forestået tilsyn samt udsætning af primært geder og ål, og der indgås aftale om at fortsætte tilsyn med søen og forpligtigelse til fiskeudsætning efter

behov. Fiskeri på Gyrstinge Sø kræver medlemskab af Ringsted Sportsfiskerforening eller Lystfiskeriforeningen af 1886 eller skriftlig tilladelse fra Ringsted Kommune. Fiskeforeningerne vil få adgang til søen via bådebroer tæt ved de steder de har i dag.

Fiskeri indenfor fuglebeskyttelses- og rørskovszoner er ikke tilladt (jf. også kap. "Særlige naturrige og sårbare områder ved Gyrstinge og Haraldsted Sø").

Under HOFOR's ejerskab har jagt ikke været tilladt, og jagt er fortsat ikke tilladt på søen og på Ringsted Kommunes arealer langs søbredderne.

Naturoplevelser, friluftsaktiviteter og sundhedsfremme

Badning er tilladt i søen i de områder, hvor også sejlads og fiskeri er tilladt.

Der findes sheltere ved Skovbørnehaven på sydsiden af søen i det østlige hjørne af Storebøgeskov. Disse kan lånes ved henvendelse til enten Stiftelsen Sorø Akademi eller hos Skovbørnehaven.

Der arbejdes på at etablere fugletårne på hhv. syd og vestsiden af søen, som vist på kort 9. Fugletårnene giver mulighed for overvågning og iagttagelser af det store ande-, gåse- og vadefugleliv, der er på søen. Hav- og fiskeørn vil også kunne opleves fouragere over søen.

Udsigtspunkt ved Allindemagle Skov. Foto: Biomedia

Øget naturformidling, dokumentation og læring

I og omkring Gyrstinge Sø er der store sammenhængende naturområder, der kan bruges både i undervisnings- og bevægelsessammenhæng. I relation hertil er det vigtigt at fortsætte arbejdet med formidling af muligheder for landskabelige, naturmæssige og kulturhistoriske oplevelser, herunder fremme nye turistattraktioner til glæde for både turister og lokale borgere.

Hensigtsmæssig skiltning med informationstavler, stiforløb m.m. vil blive en integreret del af den rekreative udvikling ved søen. På kort 9 ses oplevelsespunkter, som indeholder faciliteter og information om både de eksisterende og mulige nye tiltag. Se eksempler på muligheder på side 31.

De gamle træstød dukker op af søen som flotte skulpturer i søbredden

Naturpleje og græsningsaftaler

Som følge af vandstandssænkningen i Gyrstinge Sø er ca. 50 ha. sø blevet til land. Disse arealer går fra at være beskyttet sø til beskyttet eng/mose.

For at holde den nye søbred fri for træer og buske på nogle strækninger vil naturpleje i form af græsning eller slåning blive aktuel. Andre områder vil få lov til at udvikle sig frit med f.eks. rørskov. Dette giver et flot landskab, hvor der skabes nye levesteder for en bred vifte af fugle, planter og dyr. Derved fremmes variationen af dyre- og plantelivet omkring søen kraftigt. Der udarbejdes en samlet plan for naturplejen omkring søerne

Der eksisterer allerede i dag græsningsaftaler, hvor naturen plejes. Disse aftaler ønsker Kommunen fortsat. De nye landarealer giver muligheder for at oprette nye græsningsaftaler.

Helhedsplanen og det sammenhængende Sølandskab

Søernes samspil med Haraldsted Lillesø

Haraldsted Lillesø ejes af lodsejerne, herunder er en af dem Ringsted Kommune. Denne sø er derfor ikke en del af købet af søerne. Men der vil naturligvis være et vist samspil mellem alle søerne. I og omkring Haraldsted Lillesø er der knyttet store naturinteresser til særligt den sydlige del af søen, hvor der bl.a. findes et rigt fugleliv. Her er der mellem dæmningen og Ringsted Å store engarealer, hvor mange ande-, gåse- og vadefugle yngler, og om efteråret fouragerer der mange trækfugle her. Området er sårbart for forstyrrelser.

Ved Haraldssted Lillesø findes der på søens vestside ved Holbækvej en badestrand med ny badebro. Stykket er ejet af Ringsted Kommune og fungerer bl.a. som udflugtsmål med madpakkehus, badestrand m.m. for borgere og turister i Ringsted.

På nordsiden af søen ligger et sammenhængende sommerhusområde ned til søen.

Haraldsted Lillesø ligger mellem de store søer, og her løber Ringsted Å ind og ud af søen

Foto: Gallium

Samspil med Ringsted Å

Som beskrevet tidligere skabes der mulighed for fiskenes frie vandringer mellem hav, sø og vandløb. Der vil også opstå nogle rekreative muligheder, f.eks. visionen om, at kunne sejle fra Haraldsted Lillesø ned gennem Ringsted Å og via Susåen og Tystrup Bavelse søerne og videre til havet ved Næstved.

Ringsted Å løber på strækningen fra Haraldsted Lillesø til Suså tæt forbi Ringsted By. Ringsted Å er en meget smuk ådal, og det er nærliggende at inddrage Ringsted Å i en vurdering af, om den fremtidige benyttelse af søerne kan udvides til aktiviteter i Ringsted Å. Der er i forvejen en gangsti langs Ringsted Å fra Høm Mølle til Holbækvej. Netop ved sejlads gennem Ringsted Å bliver søerne en endnu tættere del af de bynære friluftsaktiviteter.

Byrådets hensigtserklæring i budget understreger realismen i visionen 2015:

Med henblik på udarbejdelse af et konkret forslag til budget 2016 udarbejdes en plan for at gøre Ringsted Å til en integreret del af de rekreative muligheder, som dels oplevelsesstien giver mulighed for, og som dels er opstået ved kommunens køb af Gyrstinge og Haraldsted søer.

Denne vision kræver en forundersøgelse af forholdene i og omkring Ringsted Å, og der ønskes en tæt dialog med lodsejere, mølleejere og øvrige brugere.

Naturpark og sammenhæng til Skjoldungernes Land i Lejre og Roskilde og Tystrup-Bavelse søerne

Det Blå T med søerne og Ringsted Ådal kan på sigt blive grundstenen i visionen om en Regional Naturpark. Her kan f.eks. de store skovområder, herunder Natura 2000 skovområdet med Allindelille Fredskov, i den nordlige del af Ringsted Kommune indgå.

"Grønt råd" skriver i sit høringssvar bl.a.: "Ringsted Kommune har så mange sammenhængende naturoplevelser at byde på, så man på sigt bør overveje at samle området til i en Naturpark Midtsjælland.

En Naturpark Midtsjælland kan omfatte arealet omkring og mellem de to søer, tilstødende moser og skovene op til og med Skjoldenæsholm skovene.

Et sammenhængende natur- kultur- og landbrugsareal har stor national kulturhistorisk betydning, der bindes sammen med den kommende Nationalpark Skjoldungeland."

En vej dertil er at få området afgrænset og optaget i Friluftsrådets mærkningsordning Danske Naturparker. Det fordrer en præcis geografisk afgrænsning af det samlede område og et tillæg til Kommuneplanen.

For at opnå betegnelsen naturpark og nationalpark er der en række kriterier, der skal opfyldes (jf. Friluftsrådets kriterier). Mange af disse kriterier opfylder Sølandskabet allerede, idet området indeholder unik kulturhistorie, smukke landskaber, spændende plante- og dyresamfund, udfordrende motionsruter, steder til eventyr, fordybelse og bevægelse, som er værd at bygge på.

Den videre proces og borgerinvolvering i sølandskabet

Over 100 deltog i workshoppen i Kongrescenteret

Fortsat engagement og involvering

Udviklingen og realiseringen af Helhedsplanen på kort og langt sigt skal fortsat ske i samarbejde med borgere, brugere, lodsejere, lokalråd, Grønt Råd, foreninger og virksomheder. Mange lokale aktører har allerede vist interesse for projektet og deltaget i udviklingen af strategien. Ligesom der allerede nu er borgergrupper, der ønsker ejerskab ved at bidrage til vedligeholdelse rundt om søerne gennem "adoption" af en sti, pleje af et naturareal og lignende.

Det er et stort håb, at brugergrupper med særlige interesser og foreninger med særlige kompetencer vil bruge søerne og bidrage med øget information om fx fugle-, plante- og dyreliv rundt om søerne.

Endvidere kan der indgås aftale med bl.a. Sportsfiskeriforeningen om deltagelse i overvågning af miljøtilstanden i Søerne, Dansk Ornitologisk Forening om udviklingen i fuglebestanden, ligesom der vil være mulighed for at videreudvikle kulturmiljøet med kulturtilbud.

Det er således en helhedsplan med mange ambassadører og initiativtagere, der går på tværs af kommune, institutioner, foreninger, brugere og borgere, og virksomheder.

Etablering af brugerråd

Der etableres brugerråd for Søerne, der kan være rådgivende for den kommende drift, administration og udvikling af søerne.

Et brugerråd er et af kriterierne, der skal opfyldes for at få status som regional naturpark.

Regulativer for søerne

Når helhedsplanen er vedtaget, revideres regulativerne for søerne med tilpasninger til de nye vandstande, regulering og sejladsregler for søerne.

Udarbejdet af:
Ringsted Kommune
Rønnedevej 9
4100 Ringsted

Hjemmeside: www.ringsted.dk
Kontakt: Projektleder Eilif Byrnak
Email: teknikogmiljo@ringsted.dk

Layout: Søren Steensen

Referencer

"Debatoplæg om Helhedsplan for Haraldsted Sø og Gyrstinge Sø" Ringsted Kommune, 2014

Dreyer, N.P: Grøn Driftplan for Allindemagle Skov, 2011

Fremtidens Landskaber, se
http://fremtidenslandskaber.ku.dk/projekter/ringsted/

Friluftsrådets Kriterier for mærkning af naturpark se
http://www.friluftsraadet.dk/media/524080/kriterier_danske_naturparker.pdf

Høy, T og Dahl, J: "Danmarks søer", bd. 2 Søerne i Vestsjællands Amt, 1993

"Kommuneplanen 2013-2025 for Ringsted Kommune" Ringsted Kommune 2013

Madsen, J.: Fuglelivet ved Gyrstinge og Haraldsted søer, notat 2013

Madsen, J. :Fuglelivet ved Gyrstinge og Haraldsted søer, notat 2015

Naturkvalitetsplan januar, Ringsted Kommune 2014

Petersen, S.B.: "Forvaltning af landskabet omkring Gyrstinge og Haraldsted Sø – en helhedsplan", Faculty of science, University of Copenhagen, speciale 2014

Regulativ for Gyrstinge Sø og Haraldsted Sø, Vestsjællands Amt 1998

Ringsted Kommune Indkomne høringssvar" se
http://ringsted.dk/borger/natur-miljoe-trafik/helhedsplan-gyrstinge-og-haraldsted-soe, 2015

Skov- Petersen, H. og Jensen, F.S. (red).: "Friluftslivets effekter på naturen": 39 videnblade.
Skov & Landskab, Københavns Universitet og Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet 2011.

Therkildsen, O.R., Andersen, S.M., Clausen, P., Bregnballe, T., Laursen, K., Teilmann, J.,
"Vurdering af forstyrrelsestrusler i Natura 2000 Områderne", Aarhus Universitet, Institut for Bioscience,
Videnskabelig rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 52, 2013